

KAS TAI YRA GEOGRAFIJA?

Prof. Paulius Kavaliauskas

VU Geografijos ir kraštotvarkos katedra

Vilnius, 2012

1. O KAS GI TU ESI, GARBIOJI GEOGRAFIJA?

- *susprogusio žinių „vulkano“ liekanos*
- *pažintinių apžvalginių žinių apie Žemę ir teritoriją rinkiniai*
- *Tautos intelekto ugdymo būtinosios triados (kalba-istorija-geografija) narys*
- **teritorinis požiūris į Tikrovės struktūrą kampas**
- **krašto tvarkymo racionalumo ir optimizacijos garantas**
- **viena sudėtingiausių integralių mokslinio pažinimo sistemų**

2. TAD KAS TAVE SUPRAST PADĖTI GALI?

GEOGRAFIJOS SAMPRATOS PAIEŠKŲ BŪDINGAS PAKLYDIMAS -

**ORIENTAVIMASIS Į NEESMINIUS, O TIK IŠORINIUS POŽYMIUS,
NEATSPINDINČIUS TIRIAMO OBJEKTO AR REIŠKINIO BŪTIES,
OBJEKTYVIŲ PAŽINIMO STRUKTŪROS YPATUMŲ**

**Tokia mokslotybinė tendencija paprastai siejasi su
rémimusi tuo:**

1)kas ką galvoja

2)kas kaip vadinama

3)kas kur parašyta

4)kas ką daro

O REIKĖTŲ REMTIS TUO, KAS KAM OBJEKTYVIAI PRIKLAUSO!!!

3. AR LEISI ŽVILGTELT NORS IŠ TOLO?

NORS VIS VIEN BŪTŲ SUNKU PERPRASTI, NES:

- ❖ tamsi aplinka
- ❖ margaspalviai drabužiai
- ❖ gyvatės kūnas
- ❖ sinergetinė širdis

4. KODĖL TU DAUGIAVEIDĖ TARSI MOTERIS?

JOS NESUPRASIME, JEI NEATSKIRSIM KAS GI YRA :

- 1. geografinis pažinimas**
- 2. geografinių mokslų sistema**
- 3. geografija**
- 4. geografinis požiūris**

5. IŠ KO TAVE MAN SUDĖLIOTI?

**TEIKIAMĄ GEOGRAFIJOS SAMPRATOS
PARADIGMĄ
LEMIĄ 3 PRINCIPINĖS NUOSTATOS:**

- 1) geografinis pažinimas ir geografija nėra tapačios sąvokos**
- 2) geografinis pažinimas formuojasi kaip fizinių, biomedicinininių, socialinių, humanitarinių ir technologinių mokslų integracinė erdvė**
- 3) geografijos mokslo integracinė šerdis yra kraštovaizdžio geografija**

6. KAIP PERKASTI MUMS OBUOLI TO PAŽINIMO?

GEOGRAFINIS PAŽINIMAS

atspindi prigimtinę istorinę geografijos mokslo erdvę ir yra

1) nevienodą vidinio ryšio intensyvumą su bendrąja geografijos teorija turinti sistema

2) nevienodą gnoseologinio geografiškumo laipsnį turinti heterogeniška sistema.

Tą lemia tyrimo objekto skaidos gilėjimas pereinant iš vidinių į išorinius teikiamo modelio sluoksnius.

GEOGRAFINIO PAŽINIMO STRUKTŪRA

Geografinio pažinimo struktūrinės dalys (sluoksniai):

A. Geografinio pažinimo centras

METAGEOGRAFIJA –
GEOGRAFIJOS TEORIJA ARBA
JOS BENDROJI METODOLOGIJA
(įskaitant KARTOGRAFIJĄ)

B. Pirmasis arba integruoto

geografinio pažinimo sluoksnis
KRAŠTOVAIZDŽIO GEOGRAFIJA

C. Antrasis arba gamtiškai-visuomeniškai dipolizuoto

geografinio pažinimo sluoksnis
**BENDROJI GAMTINĖ IR BENDROJI
VISUOMENINĖ GEOGRAFIJOS**

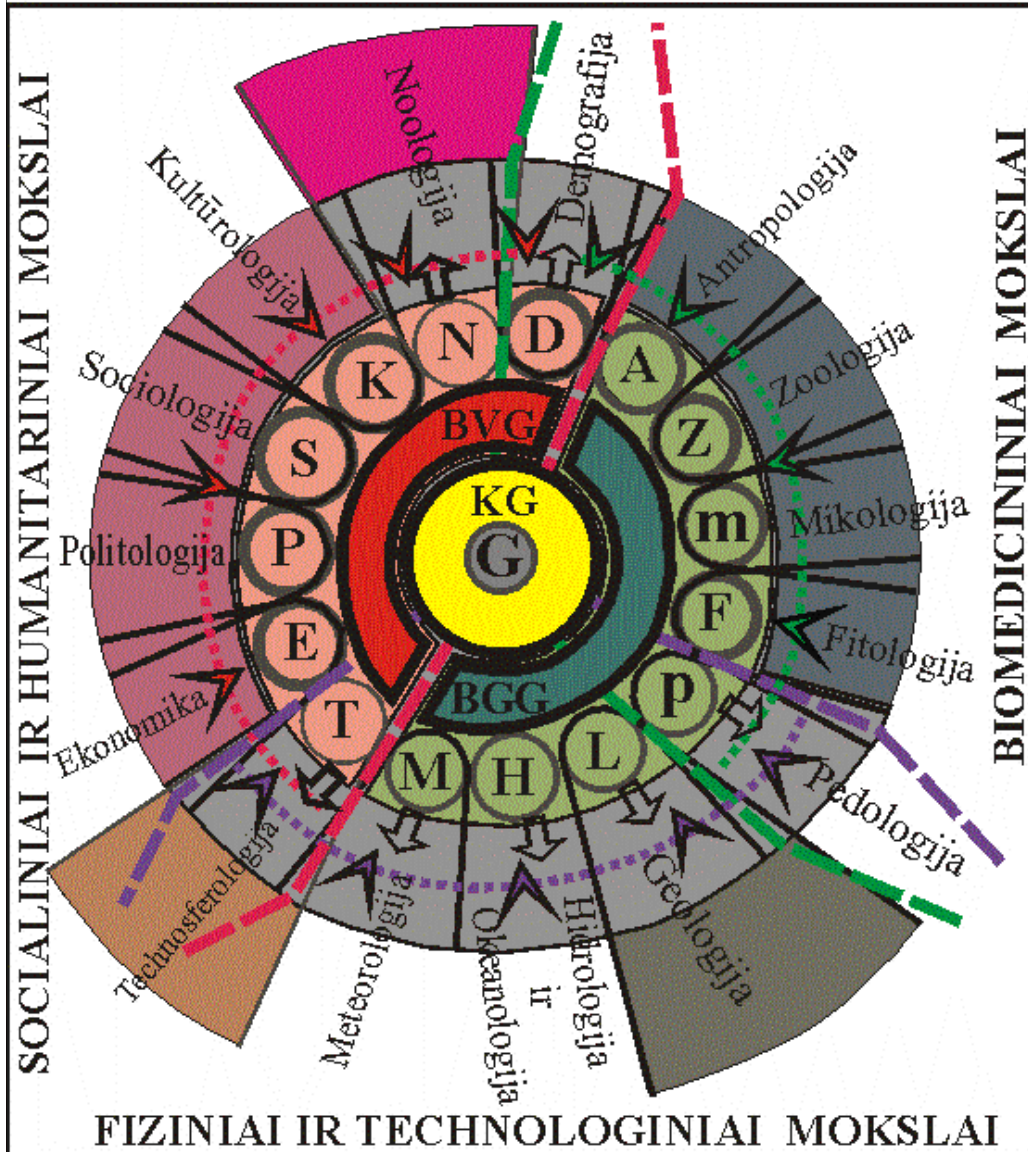
D. Trečiasis arba geosferiškai diferencijuoto

geografinio pažinimo sluoksnis
**KOMPONENTINĖS-SEKTORINĖS
GAMTINĖS BEI VISUOMENINĖS
GEOGRAFIJOS DISCIPLINOS**

E. Ketvirtasis arba periferinis

geografijos gnoseologinių interesų orientacijos sluoksnis
GAMTOS BEI VISUOMENĖS MOKSLAI

GEOGRAFIJOS MOKSLO SISTEMA TIKROVĖS PAŽINIME

<p>— GEOGRAFINIO PAŽINIMO ZONA</p> <p>~ BIOGEOLOGINĖ ORIENTACIJA</p> <p>~ GEOGEOLOGINĖ ORIENTACIJA</p> <p>~ SOCIOBIOLOGINĖ ORIENTACIJA</p> <p>~ GEOGRAFIJOS INTERESŲ KRYPTYS</p> <p>↓ G - Geografijos teorija</p> <p>KG - Kraštovaizdžio geografija</p> <p>BGG - Bendroji gamtinė geografija</p> <p>BVG - Bendroji visuomeninė geografija</p>	<p>A - Antropogeografija</p> <p>Z - Zoogeografija</p> <p>m - Mikogeografija</p> <p>F - Fitogeografija</p> <p>p - Pedogeografija</p> <p>L - Litogeografija</p> <p>H - Hidrogeografija</p> <p>M - Meteogeografija</p>	<p>D - Demogeografija</p> <p>N - Noogeografija</p> <p>K - Kultūros geografija</p> <p>S - Socialinė geografija</p> <p>P - Politinė geografija</p> <p>E - Ekonominė geografija</p> <p>T - Technogeografija</p>
---	---	--

GALIMI GEOGRAFINIO PAŽINIMO MODELIAI

Principinė geografinio pažinimo struktūra:

- I – geografijos branduolio riba
- II – geografijos mokslų sistemos riba
- III – geografinio pažinimo riba

7. AR TAI TU, GEOGRAFIJA?

GEOGRAFIJA – Žemės aprašymas (*Erastotenas, Ila. p.m.e.*)

GEOGRAFIJA - objektų ir reiškinių, esančių Žemės paviršiaus sferose ir jų ryšių aprašymas (*B. Varenijus, XVIIa.*)

GEOGRAFIJA – objektų ir reiškinių, kartu egzistuojančių apibrėžtose Žemės paviršiaus teritorijose tyrimas (*A. Humboltas, XIXa.*)

GEOGRAFIJA – mokslas apie kraštovaizdį (*O. Schlüter, 1906*)

GEOGRAFIJA – mokslas apie Žemės paviršiaus objektus ir reiškinius, paaiškinantis jų gamtinius ir politinius bei ekonominius skirtumus (*Oxford English Dictionary, 1933*)

GEOGRAFIJA – mokslas apie Žemės paviršiaus teritorinę diferenciaciją (*American College dictionary, 1947*)

GEOGRAFIJA – mokslas, tiriantis gamtinius ir socialinius-ekonominius teritorinius kompleksus (*A.B. Alajev, 1983*)

GEOGRAFIJA – geografinių mokslų sistema ir mokslinis požiūris, atspindintis objektų bei reiškinių ryšį erdvėje (*V.S. Preobraženskij, 1983*)

GEOGRAFIJA – mokslas apie Žemės paviršių kaip žmonijos gyvenamąją erdvę (*P. Haggett, 1990*)

GEOGRAFIJA – nomologija, įtakojanti geognozijos raidos paradigmas noosferoje kaip pasaulėvaizdžio universumo sampratos kintančias dominantes (*A. Jonušauskas, 1997*)

8. O GAL GERIAU SUTARKIM TAIP?

GEOGRAFINIS PAŽINIMAS -

Žemės paviršiaus geosferų struktūros, dinamikos bei sąveikos mokslinis supratimas

GEOGRAFIJA -

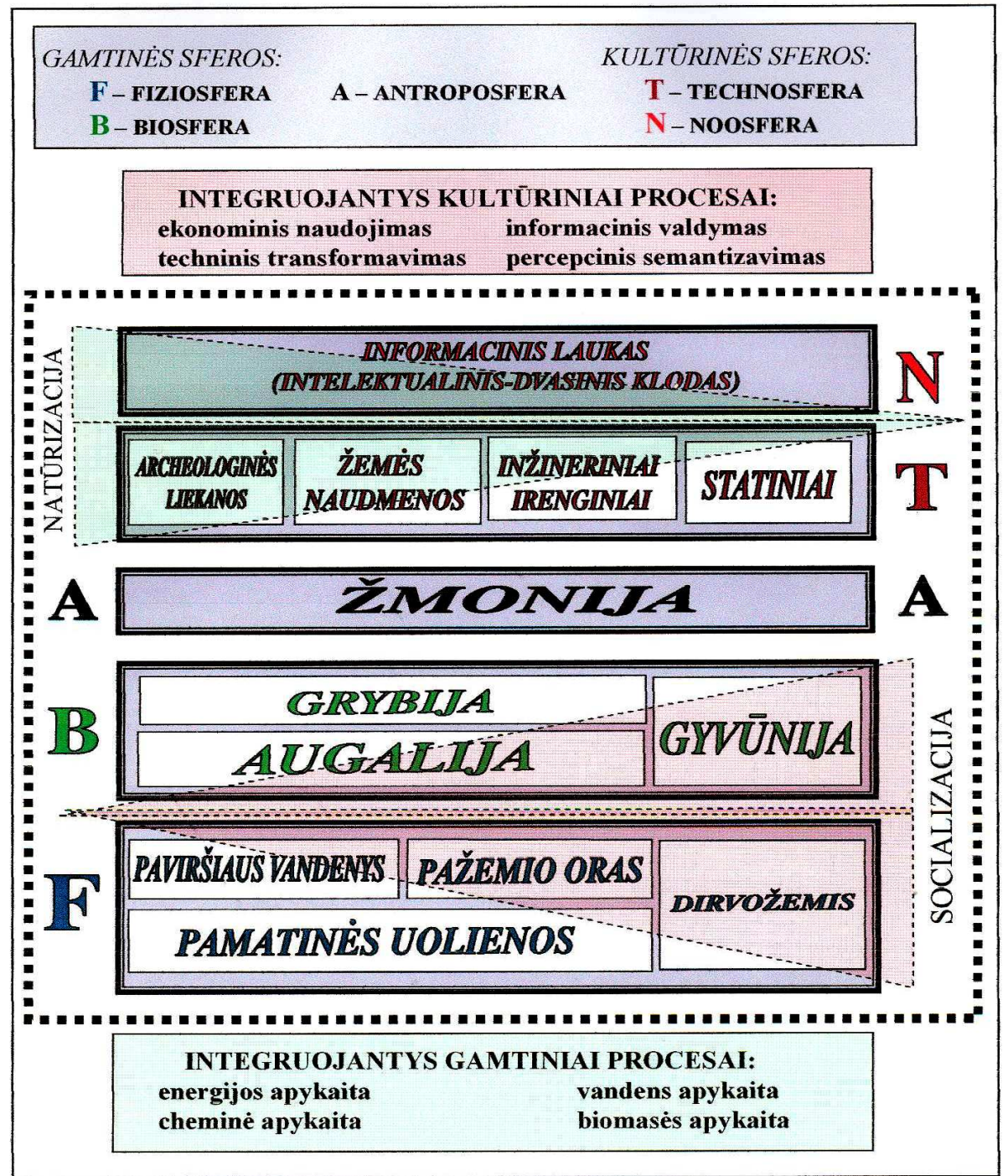
mokslų sistema, nagrinėjanti Žemės paviršiaus kontaktinėje zonoje (apvalkale) vykstančių gamtinių procesų bei visuomenės veiklos erdvinę raišką ir ją atspindinčių teritorinių morfostruktūrų, geosistemų, taip pat antropoekosistemų, formavimąsi bei raidą.

Visą ketursluoksnį geografinį pažinimą netikslinga būtų vadinti geografija, pilnaja žodžio prasme, nes periferinio šio pažinimo sluoksnio mokslai turi ontologinius invariantus, dar XVII-XVIII amžiais įgavusius autonomišką savimonę. Jie geografijai gali būti priskiriami tik istoriniu gnoseologiniu aspektu, o jų ypatingą santykį su geografiniu pažinimu lemia tai, kad savo tyrimo objektais jie išeina už geografinio pažinimo sferos ribų.

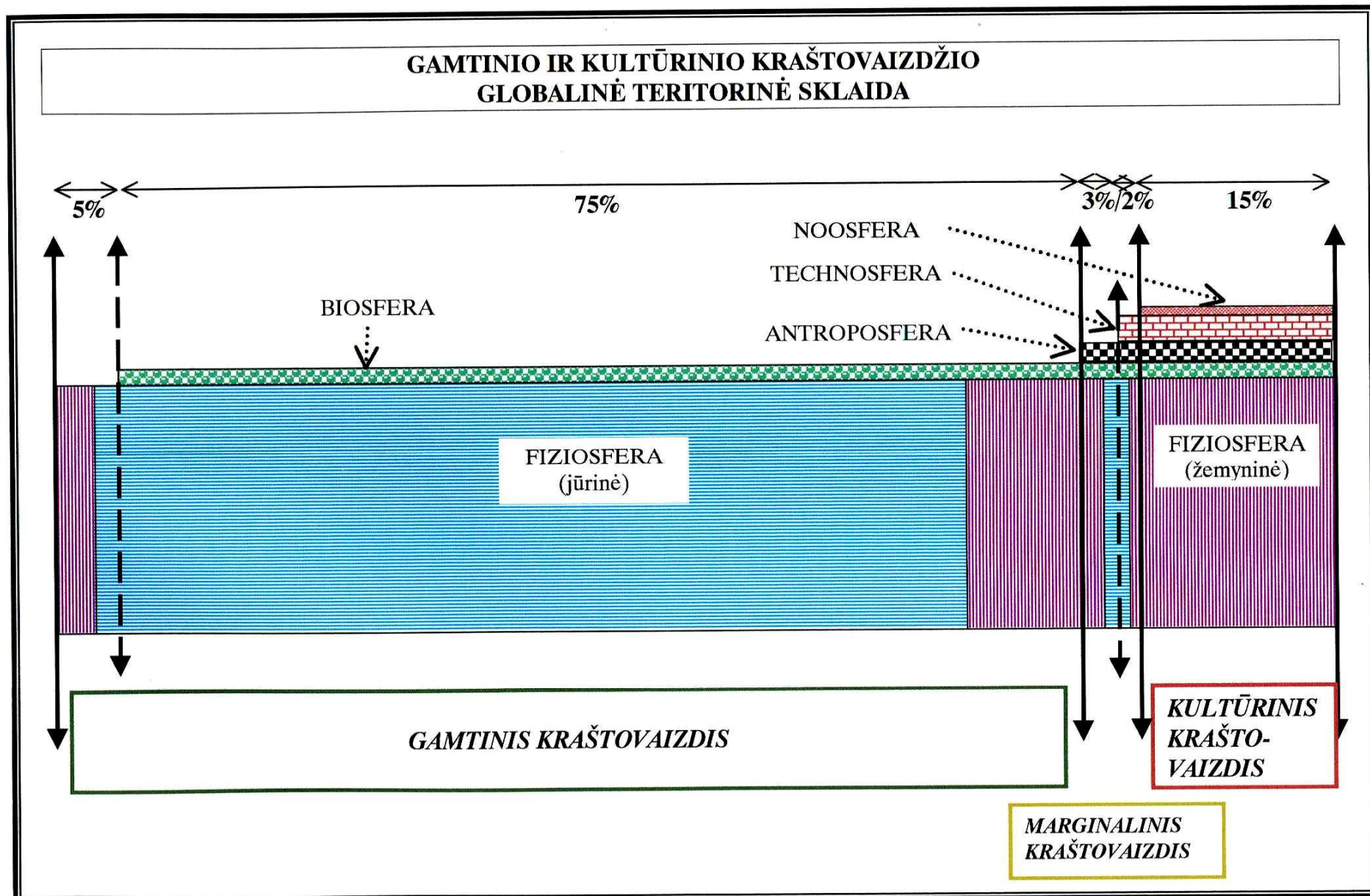
9. AR TA ŠIRDI PAŽINTI LEMTA?

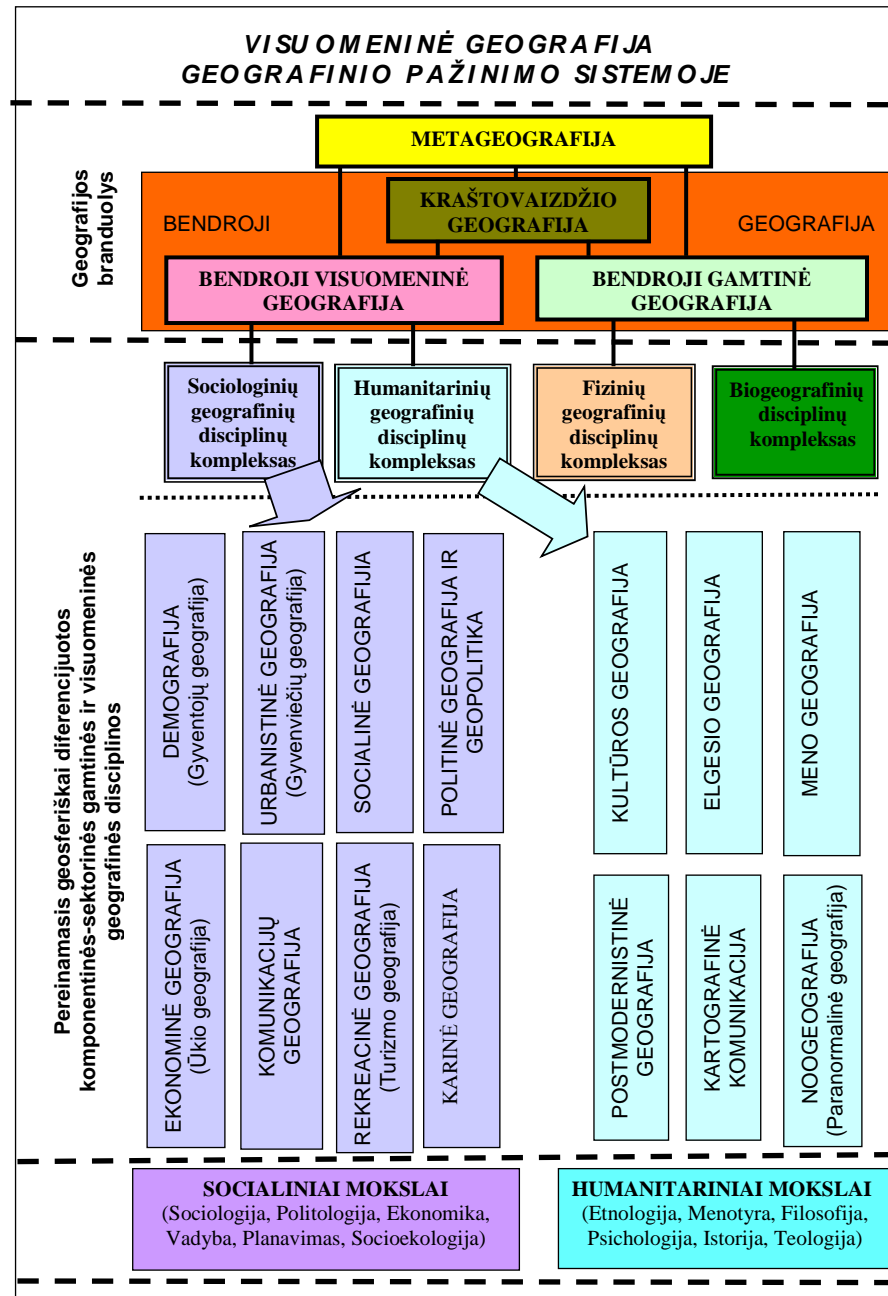
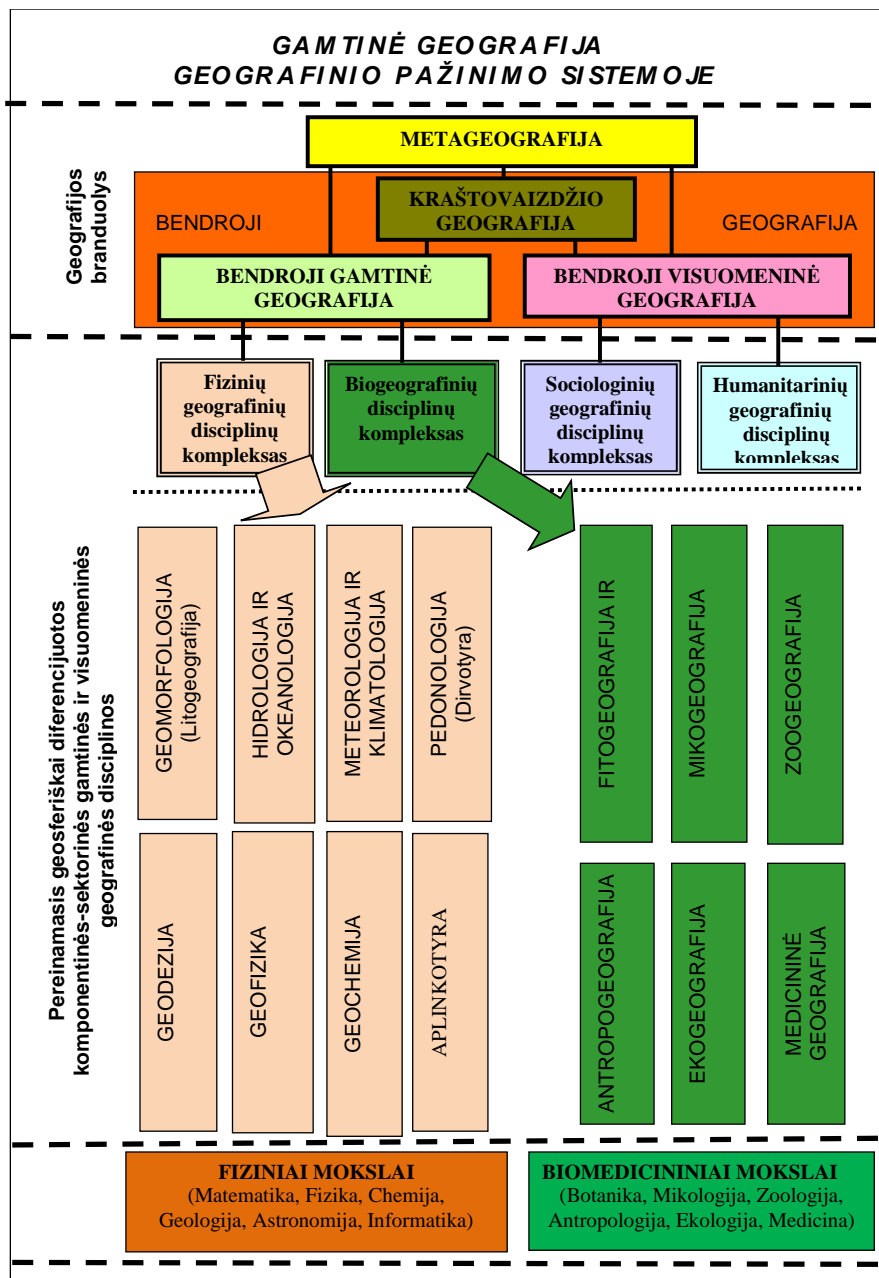
Principinis
struktūrinis
kultūrinio
kraštovaizdžio
modelis

KRAŠTOVAIZDŽIO STRUKTŪROS GLOBALINĖ SKLAIDA

10. IR IŠ KUR TAS IVAIRUMAS MANO PRIGIMIMO?

11. KAIP VISA TAI ATsirADO?

SVARBIAUSI GEOGRAFIJOS FORMAVIMOSI ETAPAI:

A) Diferenciacijos .

XVI-XVIII a. prasideda žmogiškosios arba visuomeninės geografijos išsiskyrimas ir autonominė raida, diferencijuojasi ir gilėja gamtinis geografinis pažinimas, pradeda formotis autonomiškai geografinės prigimties geomokslai – geologija, hidrologija, okeanologija, meteorologija ir klimatologija, dirvožemio mokslas.

B) Profesionalizacijos.

XIX a. ir XX a. pirmoji pusė buvo naujosios geografijos laikotarpis, įtvirtinęs joje aiškinamąją metodologiją bei profesinį geografijos mokslo statusą. Šis periodas išsiskyrė geografijos katedrų atsiradimu svarbiausiuose pasaulio universitetuose, profesinių geografinių asociacijų ar draugijų steigimu ir specializuotų geografinių mokslinio tyrimo institutų/departamentų/centrų formavimusi.

C) Modernizacijos.

Prasidėjo nuo XX a. vidurio ir išsiskyrė šiais svarbiausiais požymiais:

- 1) sisteminio požiūrio ir matematinių tyrimo metodų taikymu,*
- 2) ryšio su visuomenės gyvenimo, ūkio ir planavimo poreikiais stiprinimu ir*
- 3) tyrimų ekologizacijos bei humanizacijos tendencijomis.*

- ieškoma integruojančių metageografinių paradigmu,
- sparčiai diegiamas matematinis modeliavimas,
- kartografijos pamatu tampa geografinės informacinės sistemos,
- formuojasi šalies, regionų ar vietovių planavimui talkinančios taikomosios geografijos tyrimų kryptys,
- plinta ekogeografinė teritorijos analizės integracija,
- bandoma psichologizuoti gamtinės ir socialinės geografinės aplinkos pažinimą.

12. AR SAUGOTIS ARTIMO SAVO?

EKOLOGIJOS KĖSLAI

(naturfilosofija, kraštovaizdžio ekologija, aplinkotyra)

REGIONALISTIKOS PINKLĖS

(regioninis planavimas)

KRAŠTOTVARKOS GLĖBYS

(taikomieji tyrimai)

INFORMATIKOS TINKLAI

(GIS)

**DĚKOJU UŽ
DĚMESÍ**